

Комунальний заклад «Вінницький ліцей №21»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення педагогічної ради

від «29» 08 2022 р., протокол №01

МИСТЕЦТВО
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 5 КЛАСУ

Розроблена на основі модельної програми
«Мистецтво. 5-6 класи»
(інтегрований курс)
для закладів загальної середньої освіти
(автор Кондратова Л. Г)

Вчителька образотворчого мистецтва Руднєва В.І.

2022-2023 н.р.

I. Вступ

Особливості опанування мистецтва пов'язані з його унікальною освітньою місією – формування в людини ціннісних естетичних орієнтацій у процесі впливу на розум і почуття, свідомість і підсвідомість. Художні твори здатні пробуджувати креативний потенціал учнів для самореалізації та участі в соціокультурній творчості. Сучасні електронні мережі, долаючи культурні кордони, надають можливість отримувати художню інформацію в найрізноманітніших обсягах і форматах; але вона потребує адекватної інтерпретації, критичного ставлення, естетичного оцінювання, тобто вміння вирізняти в інформаційних потоках справжні цінності й орієнтуватися на них. З огляду на швидку цифровізацію освітньо-комунікативного середовища зростає роль візуальної інформації в розвитку людини. Візуальною образністю пронизані тексти різної природи, зокрема глобальні масиви медіатекстів, які можуть мати як естетичний, так і антиестетичний вплив на учнів. Тому вивчення мистецтва має спрямовуватися на розвиток не лише загальної і художньої культури особистості, а й на низку ключових і предметних компетентностей, зокрема медіа-компетентності як чинника подолання загроз і викликів віртуальної реальності, формування естетичного імунітету.

Навчальна програма з інтегрованого курсу «Мистецтво» для 5 класів закладів загальної середньої освіти **відповідає** Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-IX, Державному стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898 (далі — Державний стандарт), Типовій освітній програмі для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 року № 235, модельній програмі «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автор Кондратова Л. Г.).

Метою програми є цілісний різнобічний розвиток успішної особистості учня у процесі формування мистецької грамотності опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації в міжкультурному комунікаційному просторі; формування компетентностей, необхідних для

художньо-творчого самовираження в сфері мистецької діяльності та комунікації; розкриття творчого потенціалу, залучення до культурних мистецьких подій та процесів в Україні.

Досягнення поставленої мети досягається за умови дотримання таких **завдань** загальної мистецької освіти:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток мистецьких художніх інтересів, естетичних потреб;
- формування системи мистецької грамотності, яка відображає видову, жанрову, стильову специфіку і взаємодію мистецтв;
- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ;
- стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження в мистецькій діяльності, до здійснення мистецької комунікації;
- розвиток художніх мистецьких здібностей, креативного мислення, творчого потенціалу;
- формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі, які передбачають, що учень:

- опановує різні види, жанри та стилі мистецтва, інтерпретує художні образи, набуває досвіду емоційних переживань, розвиває ціннісне ставлення до мистецтва;
- розвиває художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва;
- пізнає себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами, розвиває емоційний інтелект;
- використовує інформаційне й цифрове середовище у власній творчості та художній мистецькій комунікації.

Для досягнення очікуваних результатів навчання учнів з мистецької освітньої галузі програмою пропонуються такі види мистецької діяльності:

Образотворча складова інтегрованого курсу

- Сприймання творів мистецтва
- Сприймання та інтерпретація різних видів і жанрів творів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотомистецтва, дизайну). Сприймання та інтерпретація народних творів художніх промислів та ремесел, творів декоративно-ужиткового мистецтва. Аналіз засобів виразності художніх образів, втілення художньої ідеї у творах, способів творення художніх образів, художньої мови у творах образотворчого мистецтва різних видів та жанрів.
- Мистецька художньо-творча діяльність: художньо-творче самовираження в різних видах образотворчої мистецької діяльності: тренувальні вправи, творчі завдання.
- Виконання тренувальних, навчальних вправ
- Виконання короточасних тренувальних вправ, оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів для подальшої творчої мистецької діяльності, підготовка до виконання творчих завдань: вправи в повітрі, вправи олівцем, вправи фарбами, вправи на засвоєння прийомів ліплення, виконання ескізів, виконання композиційних схем, аналіз пропорцій, будови тіла, аналіз натурної постановки, пояснення послідовності дій.
- Практична мистецька діяльність, виконання творчих мистецьких завдань
- Втілення художньої ідеї в процесі мистецької діяльності. Виявлення креативності та набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах, жанрах образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури, фотографії, дизайну, декоративно-ужиткового мистецтва тощо). Набуття практичних навичок і досвіду створення візуальних образів (малювання, ліплення, розпис, декорування, просторове проектування тощо), дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами, оволодіння різними образотворчими техніками, створення схем, ескізів, аналіз пропорцій, виконання завдання різними

засобами і способами (експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей).

- Ігрова та проєктна діяльність
- Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій, залучення до творчих ігрових видів діяльності.

II. Зміст навчання мистецтва

Тематична структура програми інтегрованого курсу «Мистецтво» (5 клас)

Адаптаційний цикл базової середньої освіти

35 годин на рік (1 години на тиждень), з них 4 годин — резервний час.

5 КЛАС

У СВІТІ МИСТЕЦТВА

У СВІТІ МИСТЕЦТВА		
Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета/ інтегрованого курсу	Види навчальної діяльності
Тема I. Мистецька азбука		
Мистецька азбука/ Образотворча складова		

Мистецька грамотність

1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва

1. Пізнання різних видів

Пізнає засоби художньої виразності різних видів образотворчого мистецтва; розпізнає базові засоби художньої виразності різних видів і жанрів мистецтва, наводить приклади творів.

Розпізнає характерні риси різних видів образотворчого мистецтва; розрізняє засоби художньої виразності і наводить приклади творів образотворчого мистецтва; характеризує особливості технік виконання творів образотворчого мистецтва.

Мистецька азбука. Народне і професійне мистецтво. Види образотворчого мистецтва. Графіка, живопис, скульптура, архітектура як види образотворчого мистецтва.

Засоби художньої виразності різних видів образотворчого мистецтва (графіки, живопису, скульптури, архітектури).

Художній образ в образотворчому мистецтві. Оглядове знайомство з жанрами різних видів образотворчого мистецтва.

Твори образотворчого мистецтва для дітей.

Палітра художніх образів у творах образотворчого мистецтва для дітей

Сприймання, інтерпретація творів

Пізнання явищ мистецтва; засвоєння відповідної мистецької термінології. Оволодіння мистецькою термінологією образотворчого мистецтва, знаннями про засоби виразності різних видів образотворчого мистецтва. Участь у бесідах, обговореннях, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок, здійснення досліджень під керівництвом учителя.

Мистецька діяльність

Сприймання, інтерпретація творів

2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва Аналізує, інтерпретує і критично оцінює засоби художньої виразності в творах різних видів і жанрів образотворчого мистецтва; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); застосовує у процесі вербальної інтерпретації знайому термінологію.

Пояснює цінності, закладені в творах образотворчого мистецтва, та коментує своє ставлення до них; встановлює зв'язки між видами мистецтва, мистецтвом і життям. Творить різними засобами, в різних художніх техніках і матеріалах; виконує зображення, зокрема замальовки з натури і за уявою, розробляє ескізи тощо; застосовує різні прийоми, художні техніки, матеріали, формати, засоби дизайну ,

Мистецька комунікація

3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту

Оцінює власні мистецькі здобутки; оцінює власні успіхи і досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх.

Демонструє, презентує результати власної творчості публічно; взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і

обирає способи/засоби творення художніх образів у різних видах образотворчого мистецтва. Виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму, імпровізує (експериментує, поєднує, візуалізує тощо) художніми засобами для реалізації власної мистецької ідеї, реалізує їх самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб, бере участь у проєктній діяльності. образотворчого мистецтва в дитячих кінофільмах та мультфільмах. Взаємозв'язок образотворчого мистецтва та театру. Оглядове знайомство з фотомистецтвом та різними видами дизайну. Зміст і смисл, теми/сюжети творів образотворчого мистецтва. Знайомство з творчістю митців у різних видах образотворчого мистецтва. Особливості мистецьких професій, пов'язаних з різними видами

образотворчого мистецтва.

образотворчого мистецтва, здійснення аналізу, інтерпретації і критичного оцінювання художньої мови та художніх образів у творах мистецтва.

Виконання тренувальних, навчальних вправ.

Практична мистецька творча діяльність із втілення художньої ідеї, набуття досвіду в способах творення художніх образів у різних видах образотворчого мистецтва. Створення візуальних образів (малювання, ліплення, просторове проєктування тощо). Експериментування, поєднання, візуалізація різними художніми засобами для реалізації мистецьких ідей, дотримання основних законів композиції, зображень об'єктів навколишнього світу різними засобами. Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій.

дослідницьких проєктах, долучається до мистецьких заходів.Висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами образотворчого мистецтва, добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво: визначає з допомогою вчителя чи інших осіб джерела інформації про мистецтво.		Здійснення мистецької комунікації через пізнання себе у взаємодії з різноманітними мистецькими об'єктами на основі оцінювання власних мистецьких здобутків; розвиток емоційного інтелекту, використання інформаційного середовища у власній творчості та художній комунікації.
--	--	--

Тема II. У колі народних та професійних митців		
У колі народних та професійних митців / Образотворча складова		
<i>Мистецька грамотність</i> 1. Пізнання різних видів мистецтва, інтерпретація художніх образів, досвід емоційних переживань, ціннісне ставлення до мистецтва Пізнає та описує, пояснює та розпізнає засоби художньої виразності народного та професійного музичного мистецтва. Розрізняє види і наводить приклади українського фольклору (музичного, танцювального, ігрового тощо); виявляє обізнаність у календарно-обрядових дійствах як прообразі видів мистецтва, особливостях народних пісень і танців, народних музичних інструментів, розпізнає і наводить приклади професійних музичних творів. Орієнтується в особливостях народного мистецтва рідного краю; орієнтується в особливостях мистецьких професій народного і професійного музичного мистецтва (композитори, виконавці, майстри музичних інструментів тощо).	Народне і професійне мистецтво. Характерні ознаки народного та професійного мистецтва. У колі народних митців. Види українських народних художніх промислів та художніх ремесел: гончарство, кераміка, декоративний розпис, ткацтво, писанкарство, художня обробка каменю, дерева, шкіри, вишивка, бісероплетіння тощо. Засоби виразності в різновидах народних художніх промислів та художніх ремесел. Художні образи в творах народних художніх промислів та художніх ремесел. Зміст і смисл, теми/сюжети творів у різних видах українських народних художніх промислів та художніх ремесел.	Пізнання явищ мистецтва; засвоєння відповідної мистецької термінології. Пізнання засобів художньої виразності народних художніх промислів та художніх ремесел, знання про їхню класифікацію. Оволодіння термінологією (за необхідністю для мистецької діяльності). Участь у бесідах, обговореннях, читання мистецького тексту, робота з підручником, самостійна пошукова діяльність, початкові етапи з набуття навичок здійснення досліджень під керівництвом учителя

	У колі професійних митців образотворчого мистецтва. Різновиди образотворчого мистецтва (графіка, живопис, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво тощо). Засоби художньої виразності в образотворчому мистецтві.	
<i>Мистецька діяльність</i> 2. Художньо-образне, асоціативне мислення під час творчої діяльності в різних видах мистецтва Аналізує, інтерпретує і критично оцінює художні образи в творах різних видів народних художніх промислів та художніх ремесел та творах професійного мистецтва; цілісно охоплює увагою твір під час сприймання, керує увагою; передає враження від творів вербально/невербально (різними художніми засобами); застосовує у процесі вербальної інтерпретації знайому термінологію, пояснює цінності, закладені в творах, та коментує своє ставлення до них. Творить різними засобами і способами; виконує зображення, розробляє ескізи розпису, орнаменту; застосовує різні прийоми, художні техніки з урахуванням національних традицій, сучасних тенденцій; виявляє ініціативність у втіленні творчого задуму; використовує елементи українського народного мистецтва в художній творчості; імпровізує, створює зображення під час експерименту з кольорами, лініями, формами, естетично перетворює навколишнє середовище і презентує власні спостереження, використовує знання й уміння з інших освітніх галузей, береучасть у проєктній діяльності.	Графіка. Види графіки, техніки, засоби художньої виразності графіки. Калейдоскоп жанрів графічних творів. Художні образи та композиція в графіці. Живопис. Види живопису; властивості кольору, засоби художньої виразності живопису. Калейдоскоп жанрів живопису. Художні образи та композиція в живописі. Скульптура, види скульптури, матеріали техніки, засоби художньої виразності скульптури. Декоративно-ужиткове мистецтво та його види. Засоби художньої виразності, матеріали, техніки, види орнаментів. Оглядове знайомство з видами і жанрами фотомистецтва і дизайну. Основні види композиції у творах образотворчого мистецтва. Професійні твори у народній стилістиці. Творчість і здобутки авторів творів образотворчого мистецтва. Мистецькі професії, пов'язані з видами образотворчого мистецтва.	Сприймання, інтерпретація творів народних художніх промислів і художніх ремесел та професійних творів образотворчого мистецтва. Виконання тренувальних, навчальних вправ, оволодіння різними образотворчими техніками, створення ескізів, схем; відпрацювання основних елементів орнаменту, ліплення, підготовка до виконання творчих завдань. Виконання творчих завдань різними засобами і способами із застосуванням різних прийомів, художніх технік, матеріалів, форматів, імпровізація з кольорами, лініями, формами з урахуванням національних традицій, сучасних тенденцій. Набуття практичних навичок щодо застосування різних технік, прийомів та матеріалів для реалізації творчого задуму в декоративних композиціях, створення розписів, орнаментів. Участь у мистецьких проєктах, пізнання мистецьких професій. Презентація результатів власної творчості публічно, пояснення задуму. Обговорення особливостей використання

<i>Мистецька комунікація</i> 3. Пізнання себе через взаємодію з різноманітними мистецькими об'єктами; розвиток емоційного інтелекту Оцінює власні мистецькі здобутки; оцінює власні успіхи і досягнення, зауважує помилки та частково самостійно виправляє їх. Демонструє, презентує результати власної творчості публічно; взаємодіє з іншими особами через мистецтво, бере участь в обговоренні творів мистецтва, мистецьких і дослідницьких проектах, долучається до мистецьких заходів. Висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва; регулює власний емоційний стан засобами образотворчого мистецтва, добирає та оцінює джерела інформації про мистецтво: визначає з допомогою вчителя чи інших осіб джерела інформації про мистецтво.		засобів виразності в своїх роботах. Презентація робіт у колективних виставках творчих робіт, оцінювання та обговорення результатів колективної творчості.
--	--	---

Календарно-тематичне планування

Урок №	ДАТА	ТЕМА УРОКУ	МАТЕРІАЛ ДЛЯ СПРИЙМАННЯ	МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИКОНАННЯ	ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ	ПРИМІТКИ
	5 клас					
І СЕМЕСТР						
ТЕМА І «МИСТЕЦЬКА АЗБУКА»						
1		У КОЛІ МИСТЕЦТВ	Відеоролик «Образотворче мистецтво в житті людей». Світлини, репродукції творів мистецтв, які мають тісний зв'язок з образотворчим мистецтвом. Образотворче мистецтво у колі мистецтв. Робота зі схемою. Репродукції картин, світлини із зображеннями творів образотворчого мистецтва, що передають настрої літа. Відеоролик «Спогади про	Практична асоціативна робота «Літній настрій».	Образотворче мистецтво у колі мистецтв. Зв'язок образотворчого мистецтва з іншими видами мистецтв. Значення образотворчого мистецтва в житті людей (в побуті, медіапросторі). Митець або мисткиня, глядач або глядачка. Інсталяція. Особливості мистецької подорожі у 5 класі.	

			літо» (на основі відомих творів образотворчого мистецтва).			
2		РОЗМАЇТА ПАЛІТРА МУЗИЧНОГО ТА ОБРАЗОТВОРЧ ОГО МИСТЕЦТВА	Репродукції картин, світлини із зображеннями творів образотворчого мистецтва, що яскраво репрезентують його видовий поділ. Відеоролик «Шедеври образотворчого мистецтва»	Практична асоціативна творча робота «Листяні фантазії» (перетворення контурів листя дерев у різні асоціативні образи).	Види образотворчого мистецтва: графіка, живопис, скульптура, архітектура, дизайн, декоративноприкладне (ужиткове) мистецтво, фотомистецтво. Форма. Природа як джерело натхнення митця.	
3		ІЗ ВИТОКІВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА	Світлини із зображеннями творів ДПМ, що яскраво репрезентують його різновиди	Аплікаційна робота з кольорового паперу «Килим».	Декоративно-прикладне (ужиткове) мистецтво. Видовий поділ. Композиція, символ, стилізація як засоби виразності в ДПМ. В гостях у Ліани Лістунової — майстрині-килимарки.	
4		ПРЕКРАСНЕ У ПРОСТОМУ	Репродукції графічних творів мистецтва та світлини, що яскраво репрезентують видовий поділ у графіці залежно від їхнього призначення.	Практична робота «Об'ємний малюнок власної руки».	Графіка. Види графіки (оригінальна, друкована, комп'ютерна). Види графіки за призначенням (станкова, книжкова, художньо-виробнича, плакатна, архітектурна). Образ у графіці. Засоби художньої виразності графіки: крапка, лінія, штрих, пляма. Лінійний рисунок та силуетне зображення	
5		ОСІННІ ОБРАЗИ В МУЗИЦІ ТА ЖИВОПИСІ	Репродукції живописних творів мистецтва та світлини, що яскраво репрезентують видовий поділ у живописі. В гостях у польського художника Гжегожа Врубеля. Аналіз твору: Г. Врубель. Гірський пейзаж.	Практична пейзажна робота «Барви осені» за зразком або власним задумом.	Живопис. Види живопису: станковий, монументальний, декоративний, театральнo-декораційний, мініатюра, іконопис. Колір як засіб виразності у живописі. Колорит, композиція, перспектива, світлотінь.	
6		МИСТЕЦТВО ФОРМ	Світлини, що яскраво репрезентують видовий поділ у скульптурі. Знайомство з творчістю відомого італійця епохи Відродження Мікеланджело Буонарроті.	Зображення в об'ємі. Створення об'ємної композиції «Овочі та фрукти» із пластиліну.	Скульптура. Види скульптур. Об'єм як засіб виразності в скульптурі. Об'ємна геометрична форма як основна складова скульптурного зображення. Кругла	

			Аналіз твору мистецтва: П'єта (Оплакування Христа). Рим, Ватикан.		скульптура. Рельєф і види рельєфу: барельєф і горельєф, контррельєф	
7		МИСТЕЦЬКИЙ АНСАМБЛЬ	Світлини, що яскраво репрезентують видовий поділ в архітектурі.	Передавання ілюзії глибини простору в багатоплановій аплікаційній роботі з готового шаблону «Погляд на місто з вікна автомобіля» з використанням методу загородження.	Архітектура. Види архітектури. Засоби виразності архітектури. Архітектурний ансамбль. Метод загородження як засіб відтворення глибини простору	
8		МИСТЕЦТВО І СУЧАСНІСТЬ	Світлини, що яскраво репрезентують видовий поділ у дизайні, фотомистецтво як вид візуального мистецтва.	Колективна колажна композиція «Моя мистецька Україна».	Використання новітніх технологій у сучасному мистецтві. Дизайн і його види. Три основні види дизайну: промисловий, графічний і дизайн середовища. Арт-дизайн, комп'ютерний дизайн. Фотомистецтво як вид сучасного мистецтва. Художня фотографія. Колаж в образотворчому мистецтві.	Тематична
9		МИСТЕЦТВО ДЛЯ ДІТЕЙ	Ілюстрації до дитячих літературних творів: казок, віршів, оповідань, які виразно представляють негативних і позитивних персонажів засобами графічного мистецтва. В гостях у художниці-казкарки Катерини Штанко. Перегляд кадрів з мультфільму «Пригоди Цибуліно» (реж. Б. Дьожкін, 1961).	Практична робота «Персонажі казок: “добрий” і “злий”» (створення виразного образу казкових персонажів, передавання його характеру з використанням контурного рисунку (різні типи ліній) на поданому кольоровому тлі. Підкреслення особливостей характеру кожного з образів за	Образи добра та зла в образотворчому мистецтві. Графіка. Кольорова графіка. Секрети художника-ілюстратора: лінія, крапка, штрих, пляма як засоби творення завершеного образу. Характер ліній.	

				допомогою штрихів, крапок і плям.		
10		РИТМИ ЖИТТЯ.РИТМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У МИСТЕЦТВІ	Репродукції графічних творів мистецтва та світлини, що яскраво відображають ритмічні перетворення у графіці. Знайомство з творчістю Анрі Матісса.	Практична робота: відтворення ритму та настрою музичного твору у графічній композиції «У ритмі тарантели». Вирізування із кольорового паперу силуету, який відтворює твій танцювальний рух. Нанесення кольорової «підмальовки».	Ритм як один із основних композиційних засобів у графіці. Силует. Секрети художника: використання ритму для передавання настрою (спокійний, грайливий, радісний, бурхливий тощо).	
11		ГАРМОНІЯ І КОМПОЗИЦІЯ У ТВОРАХ МИСТЕЦТВА	Репродукції картин, що яскраво відображають гармонійні поєднання кольорів у живописних композиціях. В гостях у американського художника Леві Веллса Прентіса.	Практична робота «Вітамінний натюрморт» із двох предметів на вибір учителя та учнів.	Композиція. Композиційний центр. Гармонія кольорів у живописі. Колірний контраст, нюанс. Секрети художника: гармонійні поєднання кольорів у живописі як засіб створення цілісної композиції.	
12		ЖИТТЯ ВИРУЄ! ДИНАМІЧНІ ОБРАЗИ В МИСТЕЦТВІ	Репродукції графічних творів мистецтва та світлини, що яскраво відображають рух об'єктів зображення. В гостях у українського художника Миколи Самокиша. Аналіз картин художника	Практична графічна робота «Вітер-кінь».	Статика та динаміка як засіб виразності у композиції. Секрети художника: відтворення руху об'єктів зображення (композиційні та зображувальні засоби).	
13		ХАРАКТЕР ТЕАТРАЛЬНИХ ОБРАЗІВ	Світлини, що яскраво репрезентують театральні маски та маски Венеційського карнавалу. В гостях у майстра венеційської маски Гверріно Ловато. Аналіз масок майстра.	Практична робота «Ескіз карнавальної маски за мотивами Венеційського карнавалу».	Театр. Театральна маска. Театральні персонажі. Секрети художника: відповідність форми, поєднання кольорів, графічна виразність	

14		НЕЙМОВІРНІ ОБРАЗИ У МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ	Світлини, що яскраво репрезентують особливості та технологічні засоби створення мультфільмів. Кадри із мультфільмів. В гостях у режисера-аніматора Степана Ковалю. Перегляд кадру із мультфільму «Моя країна — Україна».	Практична робота: ліплення персонажів відомого мультфільму «Смурфики» (за власним вибором).	Поняття мультиплікація, анімація. Види анімації: мальована, об'ємна, комп'ютерна. Різновиди анімації. Художньо-технічні засоби мультиплікації. Особливості створення ліплених мультиплікаційних персонажів. Секрети художника: відповідність форми, пластичної деталізації характеру персонажа.	
15		ХУДОЖНІ ОБРАЗИ В ДИТЯЧОМУ КІНОФІЛЬМІ	Кадри з дитячих кінофільмів, які яскраво репрезентують різноманітність рухів і поз кіногероїв із дитячого кіно. В гостях у режисера Юрія Ковальова, автора дитячого фільму за мотивами твору Володимира Рутківського «Сторожова застава». Кадри із фільму. Розгляд схематичного малюнка та визначення відмінності у пропорційній будові тіл чоловіка та жінки.	Створення зображення улюбленого кіногероя чи улюбленої кіногероїні за власною уявою (на основі рухомої моделі, створеної вдома разом із батьками, за поданими шаблонами).	Кіномистецтво. Особливості конструктивної будови тіла людини. Секрети художника: особливості зображення тіла людини в русі.	
16		СЕКРЕТИ МАЙСТРІВ ТА МАЙСТРИНЬ	Галерея образів. Аналіз робіт зимової тематики. Знавці мистецтва. Засоби виразності видів мистецтва. Виставка робіт учнів. Повторення матеріалу.	Виготовлення новорічних натюрмортів.	Урок узагальнення знань.	Тематична

II СЕМЕСТР						
ТЕМА II. «У КОЛІ НАРОДНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ МИТЦІВ І МИСТКИНЬ»						
Урок №	ДАТА 5	ТЕМА УРОКУ	МАТЕРІАЛ ДЛЯ СПРИЙМАННЯ	МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИКОНАННЯ	ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ	ПРИМІТКИ
17		НАРОДНІ МОТИВИ Й ОБЕРЕГИ	Світлини, що репрезентують оберегову символіку в різних видах українського ужиткового мистецтва. В гостях у майстрині ляльок-мотанок Тетяни Білокрилець.	Практична робота «Лялька-мотанка — народний оберіг» (виготовлення ляльки-мотанки із кольорових столових серветок).	Витоки українського ужиткового мистецтва. Народні обереги. Оберегова символіка. Поняття берегиня. Лялькамотанка.	
18		НАРОДНІ ОБРЯДИ ТА СИМВОЛИ	Світлини, що репрезентують види орнаментів у вишивці та ткацтві в українському ужитковому мистецтві. Розгляд орнаментів: геометричні, рослинні, зооморфні (основу яких становлять стилізовані зображення тварин) та антропоморфні (в основі яких — стилізоване зображення людини). В гостях у народної майстрині Юряк Параски Танасіївни. Гра «Дешифратор	Практична робота: створення ескізу вишивки для зимових рукавичок	Рушник в українських обрядах та звичаях.	
19		ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР ТА ІГРАШКИ	Декорування. Світлини із зображеннями народних дитячих іграшок. Матеріали для створення іграшок. В гостях у народного майстра-гончаря з Вінниці Михайла Діде.	Практична робота: створення об'ємної пластичної фігурки диво-тварини — баранця або коника (за вибором).	Народна іграшка — дитячий оберіг. Декорування.	
20			Світлини із зображеннями творів М. Примаченко. Знайомство з творчістю М. Примаченко.	Практична робота «Фантастичні образи М. Примаченко на	Мотиви українського фольклору в картинах. Стилзація форми. Тотем.	

		НАРОДНІ МАЙСТРИ ТА МАЙСТРИНІ		декоративному тарелі» (створення стилізованого фантастичного образу тварини з подальшим декоруванням на поданому контурному зображенні тареля, що орнаментований по колу).		
21		НАРОДНІ ГЕРОЇ В МИСТЕЦТВІ	Репродукції картин народних майстрів із зображеннями козака Мамає. Знайомство з творчістю Віктора Наконечного	Практична робота «Козак Мамає» (створення тематичної композиції з елементами декорування).	Народна картина. Образи героїв у картинах народних художників. Пропорційні співвідношення	
22		ТАНЕЦЬ У МИСТЕЦТВІ	Світлини із зображеннями витинанок. Знайомство з творчістю сучасної народної художниці Наталії ГуляєвоїСмагло.	Створення ритмічної композиції «Хоровод» у техніці витинанки за зразком або власним задумом.	Витинанка та її різновиди. Ритм у стрічковій витинанці.	
23		ЗВ'ЯЗОК НАРОДНОГО ТА ПРОФЕСІЙНО ГО МИСТЕЦТВА	Репродукції картин, які яскраво репрезентують декоративний натюрморт. Знайомство з творчістю Мартироса Сар'яна, декоративні натюрморти автора. Практична	Практична робота «Маковейчик — магічний букет-оберіг» (стилізовані зображення квітів у декоративному натюрморті).	Народні мотиви в професійному живописі. Стилзація. Декоративний натюрморт.	
24		НАРОДНІ МОТИВИ В МУЗИЦІ ТА СКУЛЬПТУРІ	Світлини зі скульптурними зображеннями людей, людей в русі. Схема пропорційної будови людини. Знайомство з творчістю Володимира Лупійчука.	Створення об'ємної двофігурної композиції «Гопак» за зразком або власним задумом.	Народні мотиви у скульптурі. Основні пропорційні особливості будови тіла людини. Об'єм як засіб виразності в скульптурі. Відтворення руху в скульптурі.	
25		ВЕСНУ ЗУСТРІЧАЄМО	Репродукції картин із зображеннями квітів у природі, виконаних у акварельних техніках. Знайомство з творчістю	Практична робота: створення композиції «Нарцис — квітка сонячної весни».	Акварельний живопис. Особливості технік «по-волоному» та «по-сухому».	

			Катерини Білокур. Аналіз картин художниці. Практична			
26		НАРОДНІ ВЕСНЯНІ МОТИВИ	Галерея образів. Характеристика образів, що зображено на світлинах. Знавці мистецтва. В гостях у майстра Михайла Романишина. Аналіз картини М. Романишина «Яблуні в цвіту».	Створення пейзажної роботи «Весняні мотиви» (пейзаж за уявою). Виставка робіт учнів.	Узагальнення. Застосування методу загородження задля створення ілюзії глибини простору в живописі.	Тематична
27		ПРОФЕСІЙНЕ МИСТЕЦТВО	Світлини, що яскраво репрезентують розмаїття творчої манери професійних митців живописців, графіків, скульпторів тощо. Знайомство з творчою манерою великих художників, що творили наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. Це П'єр Огюст Ренуар, Ілля Рєпін та Микола Реріх. Гра для експертів-мистецтвознавців «Знайди пару».	Передавання враження та настрою від музичного твору гітариста, музиканта, автора пісень Гері Мура у творчій фантазійній роботі «Малюємо музику».	У колі професійних майстрів. Манера. Художній образ як основна мета художньої творчості. Почерк митця (скульптора, живописця, графіка, тощо).	
28		ЗВ'ЯЗОК МУЗИКИ ТА ГРАФІКИ З ЛІТЕРАТУРОЮ	Ілюстрації, що яскраво репрезентують розмаїття творчості художників-ілюстраторів. Знайомство з творчістю сучасного художника-ілюстратора Владислава Єрка.	Практична робота «Мій улюблений літературний герой». Створення контурного зображення портрета улюбленого літературного персонажа. Граємо разом.	Образотворче мистецтво та література. Ілюстрація. Образ літературного героя у книжковій графіці. Особливості пропорційної будови людського обличчя.	
29		МЕЛОДІЙНІ ЛІНІЇ В МУЗИЦІ ТА ГРАФІЦІ	Ілюстрації, що яскраво репрезентують розмаїття творчості художників-ілюстраторів. Аналіз ілюстрацій В. Єрка до казки Г.Х. Андерсена «Кресало».	Практична робота «Мій улюблений літературний герой» (компонування та контурне вирішення ілюстративної композиції).	Образотворче мистецтво та література. Виразність лінії та кольору у графіці. Професія художника-ілюстратора.	
30		ТЕАТРАЛЬНІ ЗУСТРІЧІ	Зображення, що яскраво репрезентують різноманітні театральні декорації. Знайомство з творчістю Тадея Риндзака — українського театрального художника, народного художника України. Аналіз	Практична робота: ескіз театральної декорації до уявної вистави «Пригоди в чарівному лісі».	Поняття театр, декорація. Образотворче мистецтво та театр. Театральні декорації	

			світлин з балету «Дон Кіхот» Л. Мінкуса та театральних декорацій. Граємо разом.			
31		ЗУСТРІЧІ МИСТЕЦТВ У ТЕАТРІ	Зображення, що яскраво репрезентують розмаїття театральних костюмів. Знайомство з майстром лінії Леоном Бакстом та його творчістю. Створення ескізу театального костюма для героя/героїні улюбленої казки.	Практична робота «Костюм казкового персонажа театральної вистави» (зображення в кольорі з доопрацюванням графічними матеріалами).	Образотворче мистецтво та театр. Театральний костюм. Відповідність дизайну театального костюма особливостям сценічного образу. Особливості пропорційної будови чоловіка, жінки та дитини.	
32		ЦИРКОВІ ОБРАЗИ В МИСТЕЦТВІ	Зображення, що яскраво репрезентують розмаїття циркових афіш.	Практична робота «Афіша до вистави у цирку» (зображення в кольорі з використанням графічних матеріалів).	Образотворче мистецтво та цирк. Плакат. Циркова афіша. Шрифт. Взаємозв'язок тексту і зображення.	
33		ЗУСТРІЧІ МИСТЕЦТВ У КІНО	Знайомство з творчістю Сергія Якутовича — народного художника України. Зображення, що яскраво репрезентують кадри з кінофільмів, у яких виразно подано передній, другий та дальній плани (портретне зображення, рух і тло як місце, де відбуваються події).	Практична робота: побудова тематичної композиції «Кадр із улюбленого кінофільму». Виконання контурного ескізу розкадрування на основі придуманого продовження подій або за поданим зразком.	Кіномистецтво. Образотворче мистецтво та кіно. Поєднання в кіномистецтві естетичних властивостей театру, літератури, образотворчого мистецтва та музики. Фотографічна природа кінозображення та монтаж. Кадр із кінофільму як картина, що оживає. Жанрова композиція. Графічний начерк	
34		АНІМАЦІЙНО- ІГРОВИЙ ФІЛЬМ	Зображення, що яскраво репрезентують кадри з кінофільмів, у яких яскраво та виразно подано передній, другий та дальній плани (портретне зображення, рух і тло як місце, де відбуваються події).	Практична робота: завершення в кольорі тематичної композиції «Кадр із улюбленого кінофільму».	Образотворче мистецтво та кіно. Колір у кіно. Кадр із кінофільму як картина, що оживає. Роль кольору в жанровій композиції.	

35		ЗУСТРІЧІ МИСТЕЦТВ	Вікторина «Галерея професійних і народних митців». Знавці мистецтва.	вивченого. Виставка найкращих робіт «Моя найкраща робота для художньої «галереї» класу».	Підсумковий урок. Узагальнення вивченого.	Тематична
----	--	------------------------------	--	---	---	-----------

III. Шляхи реалізації програми

Необхідною умовою реалізації модельної програми є дотримання інтегративного підходу в навчанні, який може розглядатися у декількох значеннях: — (у вузькому) через узгодження програмового змісту в межах галузі між різними навчальними предметами (за умови автономного викладання «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво»); — (у широкому) через узгодження предметів мистецької освітньої галузі зі змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, мультфільму тощо на заняттях з вивчення мови), за умови дидактичної доцільності та коректності використання того чи іншого матеріалу.

Освітній процес спрямовано на набуття комплексу ключових й предметних компетентностей у сфері музичного та образотворчого мистецтва. Результатом мистецької освіти школярів повинен стати комплекс сформованих ключових і предметних компетентностей, які проявляються через мистецьку грамотність, у мистецькій діяльності здобувачів освіти та здійсненні мистецької комунікації. Застосовуючи інтеграцію через узгодження програмового змісту в межах галузі при автономному викладанні між різними навчальними предметами «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво», в процесі викладання інтегрованого курсу слід урахувувати єдність таких видів мистецтва: музичного мистецтва та образотворчого мистецтва. Обидва види мистецтва мають спільні та відмінні риси, на уроках учитель їх репрезентує у своїй неповторності (виокремлюючи розбіжності між ними й характерними рисами, які притаманні тільки цьому виду мистецтва) та в єдності (через знаходження спільних рис та характеристик). Концептуальні засади інтегративного навчання мистецтва базуються на єдності всіх складових: цілей, організації навчання, що базується на єдності мистецької грамотності, мистецької діяльності та мистецької комунікації. Перший адаптаційний цикл базової середньої освіти навчання мистецтва в 5-6 класах базується на інтегрованому, діяльнісному, особистісно орієнтованому, компетентнісному, диференційованому, індивідуальному підходах, які дозволяють у єдності та протиставленні набути

мистецького досвіду й опанувати основні види мистецтва: музичне, візуальне (образотворче), хореографічне, театральне, екранні, при домінантному вивченні музичного та візуального мистецтва. Інтегрований підхід у вивченні мистецтва ґрунтується на єдності різних видів мистецтва. Провідними видами діяльності відповідно до змістових ліній програми є мистецька грамотність, мистецька діяльність та мистецька комунікація, у процесі яких відбувається формування і розвиток предметних мистецьких компетентностей — музичних, образотворчих тощо.

Орієнтовна структура інтегрованого уроку (образотворча складова)

1. Організаційний момент.
2. Актуалізація опорних знань. Мотивація до навчання.
3. Мистецька грамотність. Мистецька діяльність. Новий матеріал: сприймання творів образотворчого мистецтва, аналіз та інтерпретація мистецьких творів, знайомлення з образотворчими, мистецькими поняттями, творчістю митців.
4. Мистецька діяльність. Практична художньо-творча мистецька діяльність: виконання підготовчих творчих вправ із роз'ясненнями; самостійна художньо-творча діяльність (з демонстрацією послідовності виконання завдань, інструктажем — словесний, візуальний, відео).
5. Мистецька комунікація. Ігрове спілкування: мистецькі дидактичні, мистецько-сюжетні ігри. Оцінювання мистецької діяльності, обговорення успіхів та досягнень.
6. Узагальнення мистецької діяльності: закріплення вивченого матеріалу, демонстрація результатів практичної роботи, оцінювання художньо творчої мистецької діяльності школярів. Рефлексія.
7. Підсумок уроку.

IV. Система оцінювання результатів навчання

Базується на положеннях Рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України 01 квітня 2022 р за. № 289 та Загальних критеріях оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (додаток №2 до наказу №289)

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне.

Система оцінювання (бальна/рівнева):

- 10,11,12 - В
- 7,8,9 - Д
- 4,5,6 - С
- 1,2,3 – П

Група результатів навчання	Рівень досягнення результатів навчання			
	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Пізнає та аналізує та інтерпретує твори мистецтва	розрізняє види мистецтва, але не визначає виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва і називає окремі виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, характеризує основні виражальні засоби різних видів мистецтва	розрізняє види мистецтва, інтерпретує виражальні засоби при аналізі творів мистецтва
	бере участь в обговоренні творів мистецтва, не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, але не пояснює свою позицію, не застосовує термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, частково застосовує мистецьку термінологію	бере активну участь в обговоренні творів мистецтва, пояснює свою позицію, застосовує мистецьку термінологію
Здійснює практичну мистецьку діяльність	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (за допомогою вчителя)	демонструє практичні вміння у мистецькій діяльності (переважно за допомогою вчителя)	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності	демонструє вміння у самостійній мистецькій діяльності, виявляє ініціативність, оригінальність
	використовує цифрове середовище лише в окремих ситуаціях	ситуативно використовує цифрове середовище, потребує допомоги	регулярно використовує цифрове середовище, але потребує допомоги вчителя	самостійно використовує цифрове середовище

		вчителя		
	бере участь у колективній мистецькій діяльності лише в окремих ситуаціях	бере участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності	бере активну участь у колективній мистецькій діяльності, виявляє ініціативу
Виявляє естетичне ставлення: емоційне, оцінне, критичне	виявляє емоційне ставлення лише в окремих ситуаціях	виявляє емоційне ставлення, але не може схарактеризувати емоції	виявляє емоційне ставлення, пояснює емоції	виявляє емоційне ставлення, пояснює і аргументує його

Критерії оцінювання предметних та особистісних результатів

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з образотворчого мистецтва
I. Початковий	1	Учень (учениця) сприймає та відтворює художні образи на частковому рівні, однозначно їх характеризує, демонструє слабо сформоване художньо-естетичне мислення, елементарні навички та уміння у творчій художній діяльності
	2	Учень (учениця) володіє незначною частиною тематичного матеріалу, має слабо сформований рівень сприйняття художніх образів, виявляє певні творчі вміння та навички у практичній діяльності, володіє незначною частиною термінологічного мінімуму; словниковий запас в основному дозволяє викласти думку
	3	Учень (учениця) здатний сприймати та відтворювати окремі фрагменти художніх образів з конкретним образно-художнім змістом, знає незначну частину тематичного матеріалу, послуговуючись обмеженим термінологічним та словниковим запасом
II. Середній	4	Учень (учениця) може відтворювати художні образи на репродуктивному рівні, в основному розуміє образну сферу художнього твору; застосування знань та термінологічного запасу на практиці задовільне
	5	Учень (учениця) володіє навичками й уміннями, які дають змогу проаналізувати чи відтворити окремі художні образи, котрі мають художньо конкретну словесну понятійну основу, але не завжди вміє сприймати і відтворювати художні образи, які вимагають абстрактного художньо-мистецького мислення; виявляє задовільне знання спеціальної художньої термінології; словниковий запас небагатий
	6	Учень (учениця) не завжди вміє сприймати та репродукувати візуальні образи, має достатньо сформоване художнє мислення, не завжди послідовно та логічно характеризує окремі художні явища, його розповідь потребує уточнень і додаткових запитань; виявляє знання і

		розуміння основних тематичних положень, але не завжди вміє самостійно зробити аналіз художнього твору, порівняння, висновки щодо сприймання творів образотворчого мистецтва
III. Достатній	7	Учень (учениця) може відтворити різні візуальні образи, проте робить непереконливі висновки, не завжди послідовно викладає свої думки, допускає мовленнєві та термінологічні помилки; знає найважливіший тематичний художній матеріал, але знання не достатньо стійкі; спостерігаються помітні позитивні зміни у творчій художній діяльності учня
	8	Учень (учениця) вміє сприймати і репродукувати візуальні образи певного рівня, досить повно аналізує художньо-образний зміст твору, але має стандартне мислення, йому бракує власних висновків, асоціацій, узагальнень; не завжди вміє поєднувати художні образи та життєві явища; на достатньому рівні володіє спеціальною художньою термінологією при аналізуванні художніх творів у процесі їх сприймання та інтерпретації
	9	Учень (учениця) виявляє достатнє засвоєння тематичного художнього матеріалу, але допускає неточності у використанні спеціальної художньої термінології, які потребують допомоги вчителя, трапляються поодинокі недоліки у відтворенні художнього образу і художньо-образному оформленні своїх роздумів щодо оцінки творів образотворчого мистецтва; не завжди самостійно систематизує та узагальнює художній матеріал
IV. Високий	10	Учень (учениця) має міцні знання програмового матеріалу, але, аналізуючи художні твори, допускає несуттєві неточності у формулюваннях та використанні спеціальної художньої термінології, не завжди обґрунтовано може довести свою точку зору на художні явища в процесі їх сприймання, не завжди вміє відтворити окремі фрагменти художніх образів. Вказані неточності може виправляти самостійно
	11	Учень (учениця) володіє тематичним художнім матеріалом у межах програми, вміє використовувати набуті знання, уміння і здібності у нових художньо-творчих завданнях, виявляє знання спеціальної художньої термінології, їх усвідомлення та міцність, уміння систематизувати, узагальнювати, аналізувати твори візуального (образотворчого) мистецтва, асоціювати їх з творами інших мистецтв та життєвими явищами, застосовувати набуті знання в образотворчій діяльності
	12	Учень (учениця) має міцні, ґрунтовні знання тематичного художнього матеріалу (жанри, митці, твори образотворчого мистецтва) у межах програми, здатний систематизувати, узагальнювати, свідомо сприймати та відтворювати візуальні образи, широко застосовувати асоціативні зв'язки між творами образотворчого мистецтва, творами інших мистецтв та життєвими явищами. Учень (учениця) свідомо послуговується мовою візуального мистецтва у роздумах, висновках та узагальненнях щодо сприймання художніх образів, має достатньо високий рівень художньо-мистецького мислення у розвитку світопізнання і світовідчуття; самостійно використовує набуті художні вміння, навички та власні здібності в художній діяльності

Тематичне оцінювання здійснюється на основі поточного оцінювання.

Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів відображених у Свідоцтві досягнень:

1. пізнає різні види мистецтва.
2. працює з текстом.

3. бере участь у творчій діяльності.

V. Список літератури та інформаційних ресурсів

1. Державний стандарт повної загальної середньої освіти.
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автор Кондратова Л. Г) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795)
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Mist.os.v.gal/Mystetstvo.5-6-kl.Kondratova.23.07.pdf>
3. «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль навчальна книга – Богдан 2022. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України.
https://bohdan-books.com/upload/data_files/tmp_catalog/978-966-10-6755-3_myst-5kl.pdf
4. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, наказ Міністерства освіти і науки України 01.04.2022 р. № 289.
https://osvita.ua/doc/files/news/861/86195/OCINYuVANNYa_OST818.pdf